

Frontkjemperne

■ På ny har krig og etnisk rensing hjemsokt Europa. Menneskene lærte ikke, og for dagens soldater er redslene fra den annen verdenskrig kun historie. Men noen av dem som deltok i vanviddet, lever ennå.

■ I det stille har en gruppe nordmenn begynt å valfarte til den gamle Østfronten etter jern-teppets fall. Minnesmerker over falne nordmenn er de siste årene reist i Finland, Russland, Estland, Ukraina og Ungarn. De som nå drar tilbake, sier at reisen til slagmarken er det motsatte av krigsromantikk. De ønsker fred.

■ Disse aldrende mennene avla i sin tid ed til Adolf Hitler som øverste krigsherre. Frontkjemperne marsjerte frivillig inn på noen av de verste krigsskueplasser historien har sett.

6000 nordmenn sloss på tysk side på Østfronten. 900 ble liggende igjen der ute. Flere hundre pådro seg skader for livet.

■ En av enhetene med nordmenn het Den norske legion. Legionen skulle være en ren norsk avdeling, men var underlagt Waffen-SS. Den skulle settes inn i Finland, men ble dirigert til stillingskrigen rundt Leningrad. Mer enn tusen meldte seg. 180 nordmenn falt ute på slettelandet rundt den beleirede byen.

VG dro med noen av de gjenlevende legionærene tilbake dit.

Inspeksjon: Vidkun Quisling inspiserer tropper ved Krasnoje Selo.

Foto: PRIVAT

Fra fronten: Brevskrivning i en skyttergrav. Eivind Saxlund er nummer to fra venstre.

Foto: PRIVAT

De sloss i

Tilbake ved fronten: Per Bradley, Olaf Berntzen og Eivind Saxlund var soldater i Hitlers hær. Her besøker de minnesteinen over fjor, 55 år etter at Den norske legion trakk seg ut av frontavsnittet ved den beleirede byen Leningrad.

Frontkjemper: Per Bradley ved graven til en soldat som falt en av dagene Bradley var stormtroppfører. – Kanskje er det min skyld at han døde, sier Bradley.

Aksjon: Demonstranter møtte Eivind Saxlund og de andre frontkjemperne ved minnesteinen, som står ved en kirke i Russland. Fader Eugen, den lokale presten, forsøkte å stanse aksjonen.

I krig:
Norske
legionærer
graver
skytter-
graver
utenfor
Leningrad.
Foto: PRIVAT

Falne: To
russiske
soldater
ligger til-
bake etter
en trening
med nord-
menn i
Hitlers hær.
Foto: PRIVAT

Hitlers hær

Frontkjempere ber om fred og forsoning

KRASNOJE SELO (VG) Ved et minnesmerke i Russland står tre nordmenn som sloss for Adolf Hitler. De ber om fred og forsoning.

– Forsoning er verdens eneste håp, sier Eivind Saxlund (76). Han legger ned blomster til minne om norske soldater som falt ved landsbyen Krasnoje Selo på det som en gang var den beryktede Østfronten.

– Dette er ingen godkjennelse eller forherligelse av krig. Det er det stikk motsatte, sier Saxlund i en kort minnetale.

Like ved står en gruppe russiske ungdommer og roper slagord. De bærer plakater. «Norske nazister, dra hjem!» står det på en av dem. «Leningrads 1,5 millioner døde krever ingen forsoning», lyder teksten på en annen.

– Vi har lest at nordmenn som deltok i Waffen-SS fortsatt er nazister. Det er en skam at de kommer, sier demonstranten Leo til VG.

Den lokale presten, fader Eugen, ber politiet fjerne ungdommene. Politiet møter opp, men holder en lav profil mens frontkjemperne gjennomfører sin stillferdige minnehøytidelighet.

Litt senere legger nordmennene også ned krans ved et minnesmerke over russere som falt i stillingskrigen ved Leningrad. En russisk kvinne gråter og forteller at hun leter etter sin fars grav.

Like ved står Per Bradley (86) og betrakter gravstøtten til en soldat fra Den røde armé.

– Det er rart å tenke på, men det var kanskje min skyld at denne mannen døde, sier Bradley.

Han var blant de 6000 nordmenn som frivillig marsjerte med Hitlers hær inn i vanviddet på Østfronten. De fleste overlevende ble dømt til lange fengselsstraffer for landssvik. Bradley fikk syv år.

Sammen med en liten gruppe menn fra Den norske legion vendte han tilbake til frontlinjen.

Samtlige avviser at de var nazister. De sier at anti-bolsjevismen drev dem; frykten for kommunistene og Josef Stalin.

– Det er viktig for meg å komme tilbake hit, fordi det som skjedde her ble avgjørende for resten av mitt liv, forklarer Per Bradley.

Han tok i realiteten sin beslutning allerede i 1929, som ung sjømann i Murmansk havn. Skinnmagre, kvinnelige fanger losset bomullslaster

på Bradleys skip. En segnet om. Mange hostet blod. Væpnede vakter hundset dem. Antikommunismen var tent i ham. Per Bradley meldte seg øyeblikkelig da en norsk enhet skulle settes inn på Østfronten under annen verdenskrig.

Det var her, ikke langt fra minnesteinen og demonstrantene, at Bradley gikk inn i en fremskutt stilling som sprengningseksper. 42 bitende kuldegrader møtte nordmannen – og tallose døde mennesker.

– Vi gikk på lik. Noen satt i piggråden, noen sto på kne, andre lå på den frose bakken, sier han.

Bradley tok liv. Han vet ikke hvor mange. Senere har han utdannet seg til lege. Og han studerer filosofi for å trenge inn i menneskenaturen, i mekanismene bak kampinstinktet og evnen til å drepe.

– Det er vel for å trøste meg selv. Det som skjedde ved fronten, var at jeg ble glad i motstanderen. Jeg forsto det ikke, og jeg lurte på om det var noe sykkelig ved kjærligheten til fienden. Derfor leser jeg filosofi. Jeg føler at jeg egentlig ikke er egnet til å drepe.

Bradley var stormtroppfører. Han gikk i første rekke, sprengte bunkere og angrep panserkjøretøyer mens de andre skjøt.

– Noen har regnet ut at gjennomsnittlig funksjonstid for slike som meg var syv dager. Jeg holdt i fem uker, sier han.

Kulen gikk inn i skulderen og knekket fire ribben. Utslaget etterlot et stort hull i ryggen. Da Bradley ble brakt bakover til lasaret, overtok Eivind Saxlund som lagfører.

Sykdom rammet Saxlund ute ved fronten under Waffen-SS' beleiring av Leningrad. Da han kom til hektene igjen etter gulsott-angrepet, var Den norske legion oppløst. Nordmannen gikk i stedet inn i Regiment Norge for å slåss mot partisaner i Kroatia.

– Jeg ønsker fred, forsoning, aksept og kjærlighet overfor alle mennesker. Det som har skjedd på Balkan i vår, gjør meg trist. Jeg er ingen nazist, slik demonstrantene hevder. Intet menneske med vettet i behold kan vel være nazist etter Auschwitz, sier han na.

Olaf Berntzen (77) tilhørte legio-

nens propagandakompani.

Han oversatte rapporter fra fronten. Disse beretningene om krigens gang ble fordelt til mannskapene.

– Det var ikke mulig å overvinne rødselen der ute. Jeg ble bare mer og mer redd. Splinter skarpe som sagblad suste gjennom luften. Jeg så kamerater bli lemlestet. Når du har sett det, forstår du at krig er den dårligste form for problemløsning, sier Berntzen.

Han ble dømt til fengsel i tre år og seks måneder, og skrev ned sine krigsopplevelser som landssvikfange på Ilebø.

En fjerde frontkjemper brister i gråt ved spørsmålet om hvorfor det er viktig å se igjen frontavsnittet. Den eldre mannen ber om anonymitet. Han vil skåne familien.

Fordommelsen har vært tung å bære.

Bak ham står demonstrantene med antifascistiske slagord. De blir snakket til rette av fader Eugen, som har svingt røkelseskarret over den norske minnesteinen inne på området til Den blå kirken.

De russiske ungdommene slutter etter hvert å rope. Snart pakker de sammen plakatene og drar sin vei. For sikkerhets skyld velger politiet å følge bussen med frontkjemperne den korte kjøreturen bort til stedet hvor 155 nordmenn ble gravlagt i 1942 og 1943.

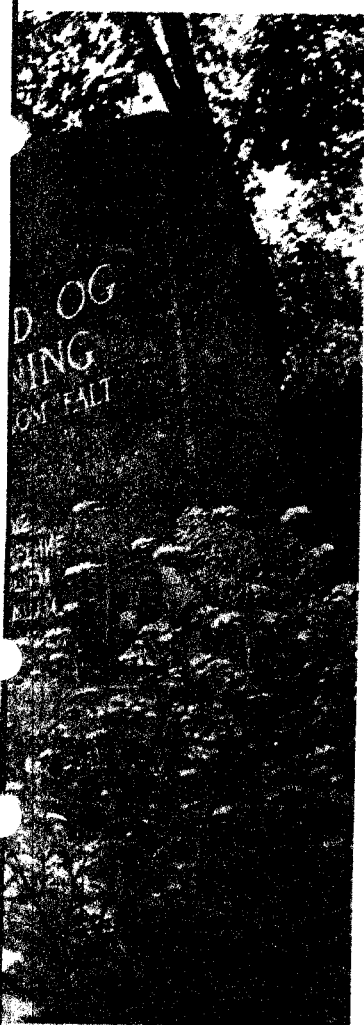
Kolonihager med grønsaker dekker nå marken der falne legionærer er stedt til hvile.

Snart skal levningene graves opp og flyttes til en stor kirkegård for soldater av mange nasjonaliteter. En russisk organisasjon som arbeider for forsoning, håper en reise et tve meter høyt kors til minne om redselen på ved Leningrad, og i håp om fred.

Per Bradley, frontkjemperen som ble lege 63 år gammel, mannen som har fordypet seg i filosofi, sier:

– Det gjør vondt å høre om de såkalte nynazistene. De er banditter som bruker gamle symboler for å skremme og provosere. Jeg ønsker at våre barn og barnebarn skal få fred.

Av HANS KRINGSTAD og
PAL R. HANSEN (foto)

falne norske frontkjemper. Den ble reist i

HA 16/6-99

34 UTE/HJEMME

Harme

OSLO: Like utenfor St. Petersburg i Russland har norske krigsveteraner, som kjempet på tysk side under krigen, reist et minnesmerke over sine falne kamerater. Da de gamle NSerne ville holde minnestund ved steinen, ble de møtt av sinte, russiske demonstranter. Russerne vil ha steinen fjernet, og mener det er en usmakelig opptreden av de gamle veteranene å komme tilbake og ønske «fred og forsoning», slik inskripsjonen på steinen sier. Det samme mener SOS Rasisme i Norge.